

АВАНГАРДА И МЕЂУРАТНА КЊИЖЕВНОСТ

Основне одлике ове епохе преузети из препоручених теорија књижевности.

МИЛУТИН БОЈИЋ

„Плава гробница“

Прочитати дело.

Интерпретација:

1. Који је трагични историјски чин био песникова инспирација?
2. Која осећања песник изражава?
3. Како их изражава? Ко су “васкрели” сведоци овог невиђеног чина, што су на царским галијама допловили да присуствују опелу? Шта је ове старинске јунаке пробудило из вечног мира? Које је морално начело погажено бацањем тела мртвих војника у морске дубине?
4. Како се према мртвим четама палим на морско дно односе: море, подводни свет и цела природа?
5. Какво значење за будућа поколења песник придаје овом гробљу без имена и ознака, без рака и венаца?
6. Какав смисао њиховој обезвређеној смрти дају нове генерације, чији борбени дух допире до њиховог слуха кроз муклу тишину свечаног опела?
7. Песму карактеришу статичност, ноћна тмина и свечана тишина. Којим је језичко-стилским средствима то постигнуто?
8. Какво уметничко значење има понављање строфе са почетним стихом: “Стојте галије царске!” Чиме је постигнут химнички тон песме?
9. Процените идејну и уметничку вредност Бојићеве песме “Плава гробница”.

МИЛОШ ЦРЊАНСКИ

“Суматра”

Прочитати дело.

Интерпретација:

1. Какав утисак оставља на вас ова песма својим звучањем?
2. Упоредите предјезичко стварање песме, користећи се “Објашњењем ‘Суматре’”, са самом песмом “Суматра” као језичком уметничком творевином.
3. Настојте да протумачите вишезначни смисао наслова “Суматра”. Такође, објасните и следеће језичке знакове: врхови Урала, бледи лик, поток што румено тече, мир плавих мора, зрна корала, завичајне трешње, Месец са запетим луком, далека брда, ледене горе.
4. Назире ли се у песми рат, иако је та реч неизговорена? Да ли вам нулто присуство језичког знака (рат) казује нешто о психичком стању лирског субјекта?
5. Зашто се он исповеда у првом лицу множине – ми? Какав је однос између садашњег и прошлог времена у песми? Тежи ли лирски субјект за заборавом или за измирењем са светом? Како живети сад?
6. Какво дубље значење носи песникова суматраистичка пројекција света?

“Стражилово”

Прочитати дело.

Интерпретација:

1. Која осећања, асоцијације и мисли побуђује у вама ова песма? Какав вам музички, а какав визуелни доживљај пружа?
2. Поезија и песник имају посебан вид егзистенције. Повежите наслов песме са њеном суматраистичком садржином. Какво симболичко значење Црњански даје Стражилову и сени рано преминулог песника Бранка?
3. Протумачите језичке знаке преко којих се у првој песничкој слици лирски субјект представља. Утврдите колико пута се ова строфа понавља и какво је њено значење у композицији песме.
4. У структури песме супротстављају се једно другом мотив животне радости и мотив немоћи и смрти. У каквом односу према њима стоји и трећи мотив: мотив песме и песника? Може ли у његовом суматраистичком доживљају песма да допринесе измирењу песника са светом?
5. У оквиру временске перспективе песме испитајте песников днос према прошлости (завичају), садашњости (пределу тосканском) и будућности (срти и песни).
6. Какво значење у његовом суматраистичком виђењу добијају наоко неповезане ствари: дунав и Арно, тоскански предео и фрушкогорска брда, сен песника и он сам, трешње и лишће жуто, прозрчане светлости и тамне сенке, девојачко тело и лишће свело, реке и облаци, лукови и мостови? У чему песник види своје измирење са животом?
7. Процените у чему је прави смисао и естетска вредност песме “Стражилово”?

“Сеобе”

Прочитати дело.

Интерпретација:

1. Размотрите лирски фрагмент којим Црњански отпочиње свој роман “Сеобе”.
2. Какав се свет отвара пред вама? Да ли је то реалан или смишљено организован – уметнички свет? Из којих праелемената гради Црњански свет свога дела? Какав је ваздух, каква је вода и земља? Где је ватра?
3. У каквом ће то свету морати да живе, да се боре и опстају његови јунаци, горштаци досељени у ову влагу, таму и блато да тумарају и да се селе, лутају, страдају, војују за туђе интересе и отворених очију сањају даљине и звезде?
4. Посматрајте све етапе у буђењу овог уснулог човека, неименованог јунака.
5. Размотрите којим уметничким поступком Црњански “саставља” од разбијених телесних комада лежећи торзо свог јунака, коме бол у ногама не да да се усправи. Какво значење има киша, која се пробија кроз слаб тршчани кров, и непрекидно га, док спава, залива?
6. Пратите га на току полусвести и свести. Шта овај човек (Вук Исакович) види у полусну, куд се “тумба” у сну, шта види кроз помућену свест, а шта разбуђен? Какве асоцијације и сећања у њему буде војничке ватре? Каква је судбина задесила његов народ, који изгубивши стару домовину, мора да заслужи нову (мочварну и бесплодну) трчећим кораком, кроз бојни поклич, под шубарама, са својим дугачким пушкама, и ханцарима у зубима?

7. Шта наслућујете иза следећих уметничких знакова: тутњаве копита, промуклог лавежа паса, грактања врана?
8. Покушајте да објасните Вуков однос према жени, деци, брату, народу и својим војницима у “Сеобама”. Зашто он жели да се што пре отисне у рат?
9. Зашто његово име сазнајемо тек на крају прве главе? У каквом се новом осветљењу јавља сада његов лик?
10. Какво значење у његовом трагању за смислом живота има бескрајан, плави круг и у њему звезда?
11. Испитајте особине лирске нарације у “Сеобама”. Шта постиже Црњански нарушавањем логичког почетка речи у реченици, деперсонализованим говором (у трећем лицу), одсуством дијалога? Како се његова експресионистичка поезија може да повеже са овом прозом?